

PLEIDOOI VAN ABRAHAM

Meditatie ds. Gerard Rinsma zondag 24 juli 2016
10de zondag na Trinitatis

Thoralezing: Genesis 18:20-33
Evangelielezing: Lucas 13:6-9

OVERWEGING

Gemeente van Onze Heer Jezus Christus,

Iemand vertelde me eens over een droom, die hij gedroomd had. Hij had in z'n droom een stad zien liggen: prachtig gelegen, schitterend in de zon. Maar tegelijk had hij gezien dat de stad aan de voet van een berg lag. En dat er bovenop die berg een enorm rotsblok lag, dat vervaarlijk naar voren overhelde. Een rotsblok, dat vroeg of laat op één of andere dag naar beneden zal vallen en de stad zal vernietigen. Wat doe je, als je wakker wordt uit zo'n droom? Wat doe je als je ontdekt dat je op een vulkaan woont en die vulkaan hoort rommelen? Wat doe je, als je te horen krijgt of te zien in een droom, dat er zich een ramp staat te voltrekken en jij de enige bent, die het ziet? Wat doe je, als je in een flits het onheil ziet, dat mensen over zichzelf afroepen en jij de enige die dat ontdekt? Wat doe je, als iemand jou in vertrouwen neemt en vertelt dat hij van plan is met een vrachtwagen vol explosieven de olympische spelen wil gaan opblazen. Of z'n geweer wil gaan leegschieten op die vervloekte amerikanen, fransen, palestijnen?

In het Oude Testament - het Eerste testament - zijn er drie mensen, drie mannen, die door God worden ingewijd in de plannen, die Hij heeft met de wereld. Drie mannen, aan wie God vertelt wat Hij van plan is. Misschien zijn er wel meer, maar ik noem deze drie even bij naam: Noach, Abraham en Jona. Alle drie krijgen te horen dat God gezien heeft hoe groot de gewelddadigheid van mensen is. Het is in het eerste testament een steeds terugkerend refrein: De Here zag dat de boosheid van mensen groot was op aarde ... en het berouwde de Here, dat Hij de mens op aarde gemaakt had en het smartte Hem in zijn hart. Één grote kreet weerklinkt door de hele bijbel: de boosheid van mensen is groot op aarde.¹ Maar dan, als God Noach, Abraham en Jona heeft ingewijd in Zijn plan, dan is de reactie daarop van deze drie mannen heel verschillend. Noach doet wat God hem heeft opgedragen. Hij bouwt een ark, waarmee hij, Noach, met zijn gezin zal kunnen ontkomen. Een ark, waarin behalve dieren verder geen mens wordt toegelaten. En Noach gehoorzaamt God zonder protest, zonder verzet. We horen

¹ Heschel, God in search of Man, pg. 410

Noach niet zeggen: God, die ark bouwt u zelf maar, hier doe ik niet aan mee. We horen Noach niet zeggen: Ja, maar Heer, als er nu nog eens vijftig mensen op aarde rondlopen, die wel rechtvaardig zijn, die wel proberen goed te handelen. We horen het niet van Noach. Bij hem is er geen spoor te ontdekken van bezorgdheid om de andere mensen; verontrusting om het lot, wat hen te wachten staat. Wat ik bij Noach mis, is de solidariteit. Ik bespeur het ook wel eens bij mensen nu, soms ook vrome christenen. Om zich heen zien zij de wereld steeds verder verdorven worden; zij verwachten niet anders dan dat deze wereld haar ondergang tegemoet holt. Een angstaanjagende gedachte, die alleen voor hen te verdragen valt, omdat zij zich rekenen tot het geslacht van Noach, dat behouden zal worden.

*Noach deed braaf wat God hem had gezegd,
Noach voerde Gods besluit uit zonder protest
hij bouwde een ark van goferhout
maar achteraf en welbeschouwd
liet het mensenlot hem verder koud.*

En de bijbel geeft ook wel aanknopingspunten voor deze gedachte: want in de 2de Petrusbrief schrijft Petrus: *Evenmin heeft hij de wereld uit de voortijd gespaard; alleen Noach, de heraut van de rechtvaardigheid, liet hij met zeven anderen in leven toen hij de watervloed over die wereld vol zondaars liet komen. De Heer blijkt dus vromen uit de beproeving te kunnen redden*² Maar toch, waar is de solidariteit met de anderen, vraag ik me af.

Dan is er Jona. Anders dan Noach krijgt hij niet de opdracht om een ark te bouwen, maar wordt hij naar de stad Ninivé gestuurd om daar aan te kondigen dat Gods geduld met haar inwoners op is. Maar als Jona dat hoort, keert hij zich 180 graden om en gaat precies de andere kant op. Jona zoekt een schip in de haven met bestemming Tarsis om zo zich voor God onzichtbaar te maken. Hij verstopt zich in het ruim van het schip en legt zich neer om te gaan slapen. Op deze manier hoopt hij onzichtbaar en onbereikbaar voor God te zijn. Want wie slaapt, ziet en hoort niets meer; heeft zich afgesloten van de wereld, van de mensen in de hoop dat

² 2 Petr.2:5,9b NBG indien God de wereld van de voortijd niet gespaard heeft, maar Noach, de prediker der gerechtigheid, met zeven anderen bewaard heeft, toen hij de zondvloed over de wereld der goddelozen bracht, dan weet de Here (ook nu) de godvruchtigen uit de verzoeking te verlossen

wat niet weet, ook niet deert. Die houding van Jona, is die ons helemaal vreemd. Ik herken hem bij anderen, bij mezelf. Wanneer we ons proberen te drukken, aan onze opdracht proberen te onttrekken, wanneer we wegduwen, wat we eigenlijk wel weten; wanneer we eigenlijk heel goed zien dat we niet op deze voet door kunnen gaan met leven, consumeren, produceren, maar ons voor de uitkomst verstoppen. Wanneer we wel voelen, dat er iets grondig scheef zit, maar vervolgens dat ontkennen en denken: wie dan leeft, dan zorgt.

*Jona ging er als een haas vandoor,
Jona deed alsof hij niets had gehoord,
hij vertrok met een schip naar de noorderzon,
verstopte zich zover hij kon,
omdat Ninive hem gestolen worden kon*

En dan is er Abraham als derde in het rijtje. God verschijnt aan de ingang van Abrahams tent - het lijkt op een droom, want het is op het heetst van de dag; het moment, waarop men gewoon is in mediterrane landen een middagdutje te doen - op dat moment verschijnt God aan Abraham. Het is bijna onvoorstelbaar hoe dagelijks, hoe gewoon het eerste testament over God spreekt. Als iemand die gewoon op bezoek komt; een gast, die aan de tentdeur klopt; een vreemdeling, die stoffig, dorstig en hongerig is. Zo zijn we niet gewend om over God te denken, laat staan te spreken. Maar in dit gewone wordt juist het buitengewone verwoord: Want God heeft om zo te zeggen niet de hemel even verlaten. Het is niet zo dat de engelen boven zitten te wachten tot God terugkomt. Het is zoals die psalm zegt: Die in de hoogte zit, in de diepte ziet! God, die als rechter troont in het licht verheven, die wordt in dit verhaal beschreven als een God, die naar mensen toekomt, die naar mensen zoekt. Zoals verwoord in dit gedicht:

*Heer, waar zal ik U vinden?
verheven en verborgen in uw plaats;
En waar zal ik U niet vinden?
De wereld is vol van Uw heerlijkheid.*

*Ik heb Uw nabijheid gezocht;
Met mijn hele hart heb ik U geroepen,
En toen ik uitging om U te ontmoeten,
bemerkte ik dat Gij mij tegemoet kwaamt.*

Dat is precies omgekeerd aan wat wij mensen gewoon zijn te denken: wij zijn gewend om onszelf te zien als mensen, die op zoek zijn naar God, die soms het spoor ook kwijt raken, omdat God zich niet laat vinden, die soms ook heel diep teleurgesteld kunnen raken, omdat er geen antwoord komt en niemand zich laat zien. Maar in de bijbel wordt het juist andersom voorgesteld: niet de mens is het, die God zoekt, maar God is het, die de mens zoekt. Die een mens roept: Adam, waar ben je? Kaïn, waar is je broer?

En dat betekent vervolgens dat geloven in God niet zoiets is als geloven dat God bestaat; dat geloven een antwoord is op onze vragen. Nee, geloven in God betekent dan dat we te voorschijn komen, ons laten vinden en antwoord geven op Gods vragen. En zo kan het dan ook dat in dit verhaal van Abraham God getekend wordt als een mens, een vreemdeling, die aan de ingang van de tent verschijnt. "Hallo, is hier iemand?" En Abraham, zodra hij hen ziet, hij negeert ze niet, hij verstopt zich evenmin, maar komt uit de ingang van de tent te voorschijn, buigt zich neer ter aarde en vraagt: "Kom toch binnen en wees mijn gast." "Bijzonder vriendelijk van u."

En Abraham stelt er een eer naar oosters gebruik om zijn gasten royaal te onthalen en schotelt hun nogal wat voor: koeken uit fijn meel bereid, boter en melk, ja, zelfs een gemest kalf wordt geslacht. Nou ja, als je God op bezoek krijgt, wie zet dan niet het beste op tafel. Ja, maar ho ho, dat is nu net wat Abraham niet weet. Voor Abraham is deze man met zijn twee reisgenoten een vreemdeling. Maar in de vreemdeling treedt God zelf hem tegemoet. "Ik ben een vreemdeling geweest en gij hebt mij gehuisvest, hongerig was ik en gij hebt mij te eten geven. En wat gij aan deze mijn minste broeders gedaan hebt, dat hebt gij aan Mij gedaan." Ook dat is een heel bijbelse gedachte: God treedt de mens niet in zijn luister tegemoet, maar in de gestalte van een behoeftig mens; een koning, die als knecht verkleed is, een koning, die als een vreemdeling door z'n eigen land trekt.

Maar dan, als de drie mannen op het punt staan om weer verder te gaan, maakt God Abraham deelgenoot van zijn voornemen. Omdat God vindt dat Hij het niet kan maken om voor Abraham dit voornemen geheim te houden: als Abraham vader zal gaan worden van een groot volk en Sara moeder; een volk dat geroepen is om te midden van de volken Gods bedoelingen te representeren, geroepen om de weg van God te bewaren, de weg van gerechtigheid, geroepen om Zijn naam op aarde hoog te houden, dan moet Ik voor de vader van dat volk niet te veel geheimen hebben, dan moet ik Abraham nu in mijn plannen kennen.

En zo wordt Abraham op de hoogte gesteld van Gods voornemen met Sodom en Gomorra. "Er zijn ernstige beschuldigingen geuit tegen Sodom en Gomorra, hun zonden zijn ongehoord groot. Ik zal ernaartoe gaan om te zien of de klachten die ik over hen heb gehoord gegrond zijn en zij verwoesting over zich hebben afgeroepen. Dat wil ik weten.'" En de drie mannen keren zich om richting Sodom. Maar let op! want wat nu gebeurt is zo ongehoord, zo groots en zo bijzonder. Dit moeten we even terugspoelen en nog een keer bekijken: de drie mannen draaien zich om, nadat God is uitgesproken. Ze draaien Abraham de rug toe, maar in plaats dat Abraham achter blijft staan, maakt ook Abraham een draai van een halve cirkel, waardoor hij opnieuw tegenover God komt en zo tegelijkertijd tussen God en Sodom in. Ziet u ze staan? de drie mannen richting Sodom met tegenover zich Abraham? De camera zoemt in op hun gezichten: We zien drie gebaarde en gebruide gezichten; we zien hun edele trekken. Maar tegelijk zien we op die gezichten ook verbazing, verwondering, zelfs een lichte verontwaardiging, die zich uit in een fronsen van de wenkbrauwen en verstrakken van de monden, terwijl hun ogen onbeweeglijk op Abraham blijven gericht. En dan richt zich de camera op het gezicht van Abraham: geschrokken, ontdaan, in verwarring, maar niettemin vastberaden. Hoe lang duurt dit stilzwijgend tafereel? Dit kruisen van elkaars blikken, dit peilen van elkaars bedoelingen, dit meten van elkaars krachten? 10 seconden, een halve minuut, vijf minuten, een eeuwigheid? Hoe lang kan een mens, Abraham dit volhouden en zo tegenover God durven blijven staan; hoe lang kan een mens God in de weg staan, ja, de weg voor hem versperren. Hoe lang kan een mens het opnemen tegen God? En voor mij zie ik die foto van die Chinese student, die in z'n eentje een colonne tanks tegenhield. Maar Abraham blijft niet enkel staan: hij doet zelfs een stap naar voren. Hij gaat op God toe

en doet zijn mond open om te spreken: Zult gij de rechtvaardigen mét de goddelozen ombrengen? Dit zij verre van U! Stel er zijn ginds nog vijftig rechtvaardigen. Zou de rechter van de hele aarde hen onrecht doen? Dit zij verre van U!” In tegenstelling tot Noach, die God geen strobreed in de weg legde, die geen blijk gaf dat het hem iets kon schelen of goeden het met het met de kwade moesten ontgelden, in tegenstelling tot Jona, die liever een andere kant opkeek en tenslotte nog woedend was dat God op de voorgenomen verwoesting van Ninivé terugkwam, spreekt Abraham God tegen, doet Abraham een appèl op Gods rechtvaardigheid. Een mens houdt God een spiegel voor. Abraham, lijkt meer gevoel voor gerechtigheid te hebben dan God! Werkelijk, het is ongehoord en het is ook de enige plek in de bijbel waar dit gebeurt, maar niettemin: Abraham, die we vorige week nog hoorden lachen van ongelooft, stijgt nu boven zichzelf uit en bidt God om er vanaf te zien. Maar let goed op! Abraham bidt niet om behoud van de rechtvaardigen uit Sodom. Abraham bidt voor de hele stad Sodom. Hij bidt niet om een wonder, waardoor alleen de rechtvaardigen behouden zullen worden en de kwaden gestraft kunnen worden; nee Abraham vraagt of het zo mag zijn dat de onrechtvaardigen worden gespaard om wille van de rechtvaardigen.

“Zult u, wanneer er nog 50 rechtvaardigen Sodom worden gevonden, de stad nog steeds willen verdelgen en haar geen vergiffenis willen schenken omwille van die rechtvaardige inwoners?”

Denk aan 't vaderlijk meedogen, Heer, waarop ik biddend pleit. Dit pleidooi van Abraham staat haaks op de gedachte van: als ik maar behouden blijf; als ik maar gered wordt, als ik maar tot de juiste kerk behoor, tot de 144.000, als ik maar het ware geloof heb. Dit staat ook haaks op het denken van: het zal mij een zorg zijn wat er met de anderen gebeurd. Ik kijk wel toe, hoe ze zichzelf naar de ondergang helpen. Ik hoop dat het mijn tijd nog zal duren en ikzelf buiten schot blijf. En bovendien: waar gehakt wordt, vallen spaanders. Abraham ziet echter mensen voor zich: gezichten van mensen, oud, jong. Abraham bedenkt zich dat die mensen kinderen hebben. En Abraham bedenkt zich dat er waarschijnlijk ook mensen zullen zijn, die wel eerlijk proberen te leven en wel zorg dragen voor andere mensen, en wel respect hebben voor elkaar. Moeten zij het met de kwaden ontgelden. Kan het niet zo zijn, dat omwille van hen juist de onrechtvaardigen gespaard blijven?

*Abram hield God aan zijn woord
Abram ging niet zondermeer met God akkoord
hij zei: als er tenminste tien mensen zijn,
die oprecht en eerlijk zijn:
kan er voor Sodom dan geen genade zijn.*

En als Abraham zich naar ons zou toekeren en vragen: hoe denken jullie erover? Willen jullie dat de gegijzelde mensen uit het ziekenhuis in Boedjonovsk gedood zullen worden? Ja, maar Abraham, wil jij dan die schurken ongehinderd hun gang laten gaan? En opnieuw: wil jij de dood van de gegijzelde Unifil soldaten? Ja, maar Abraham, zie je dan niet hoe we daarmee gechanteerd worden. En opnieuw kijkt Abraham ons aan en vraagt: wil jij met je bom onschuldige burgers treffen in Bagdad, in Tripoli, in Hanoi, in Hiroshima, Nagasaki. Ja, maar Abraham, hoor jij dan niet het geroep uit de concentratiekampen?

Weet u, ik kom er zelf niet uit, want het is een bijzonder lastige vraag, die Abraham stelt. Het dwingt ons in de spiegel te kijken: op wie lijken we: op Noach, Jona of Abraham. Het dwingt ons om na te denken. Het dwingt zelfs God om na te denken. En misschien, misschien is het zelfs zo, dat God wil dat wij mensen zullen zijn, zullen worden als Abraham. dat wij God houden aan zijn woord, aan Zijn verbond, aan Zijn barmhartigheid. Laat deze aarde niet los, Heer, omwille van de vijftig rechtvaardigen. Ik zal het niet doen. Laat deze wereld niet aan haar lot over, Heer, omwille van de vijfenveertig heiligen. Ik zal het niet doen. Heer, en als er nu eens veertig geweldloze mensen worden gevonden? Ik zal het niet doen. En als er nu eens dertig barmhartige mensen worden gevonden. Dan doe ik het ook niet. En als het nu eens twintig zijn. Dan nog niet. En als het er nu eens tien zouden zijn? Verder durft Abraham niet te gaan. Tien. Met minder dan tien mensen kan een synagoge niet bestaan. Dan trek ik mijn handen er niet vanaf omwille van de tien. En uiteindelijk was er één, omwille waarvan God ons mensen niet heeft los gelaten. Uiteindelijk was er één rechtvaardige, om wille waarvan God zich niet afgewend van ons, maar op zoek is gebleven naar mensen. één, omwille waarvan God is blijven hopen, dat mensen Zijn beeld en gelijkenis kunnen worden, Zijn liefde zichtbaar kunnen maken. Één, die voor heel de wereld heeft gebeden, die voor alle mensen heeft geleden. Een zoon van Abraham. Een kind van God.

*En de tuinman zei tegen
de heer van de wijngaard:
Spaar de vijgenboom nog één jaar.
En als ik nu een greppel om hem graaf
En wat water af en toe naar hem draag:
Kom dan nog eens kijken
naar z'n vruchten
volgend jaar,
kom dan nog eens kijken
kom dan nog eens kijken
kom dan nog eens kijken
volgend jaar
kom dan nog eens kijken
volgend jaar*

Amen.